

Περιεχόμενα

Ο θάνατος μου πάει πολύ	13
Σπίτι είναι...	35
Στιλ	55
Ιρλανδοί του νεροχύτη	77
Μια κάποια εκπαίδευση	85
Η δουλειά δεν είναι ντροπή	93
Πρότυπα και ρόλοι	107
Βασικό ένστικτο	119
Αόρατη	129
Όνειρα	145
Μαθήματα χορού	153
Όταν οι προσευχές εισακούονται	167
Κλουβιά	179
Επιλογές	201
Κάρμα	215
Ελπίδα	231

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ο ταύρος	243
Me Too	263
Είναι όμορφο να ζεις δύο φορές	285
Ευχαριστίες	297

Ο θάνατος μου πάει πολύ

Άνοιξα τα μάτια μου. Ένας άγνωστος έσκυβε πάνω από το πρόσωπό μου σε απόσταση αναπνοής. Με κοίταζε με τόση καλοσύνη, που ήμουν σίγουρη ότι πεθαίνω. Μου χάιδευε το κεφάλι, τα μαλλιά. Και ήταν πανέμορφος. Πόσο ήθελα να ήταν κάποιος που θα μου μιλούσε με αγάπη και όχι κάποιος που θα μου έλεγε ευθύς αμέσως: «Έχετε υποστεί εγκεφαλική αιμορραγία».

Παρότι ήταν πολύ ευγενικός, εγώ βρισκόμουν εκεί ξαπλωμένη γνωρίζοντας ότι κανείς σε εκείνο το δωμάτιο δεν με αγαπούσε. Το γνώριζα βαθιά μέσα μου – δεν χρειαζόταν καν ο εγκέφαλός μου, που αιμορραγούσε, να συνειδητοποιήσει αυτό το γελοίο χαστούκι στην ασάλευτη πια ζωή μου. Ήταν τέλη Σεπτεμβρίου του 2001. Βρισκόμουν στη μονάδα εντατικής θεραπείας σε ένα νοσοκομείο του Σαν Φρανσίσκο. Ρώτησα τον κύκλο γιατρό: «Δεν θα μπορώ να μιλάω;». Μου απάντησε ότι είναι πιθανόν. Ζήτησα ένα τηλέφωνο. Έπρεπε οπωσδήποτε να μιλήσω στη μητέρα και στην αδελφή μου. Έπρεπε να το μάθουν από μένα όσο ακόμα μπορούσα να τους μιλήσω η ίδια. Ο γιατρός μου έσφιξε το χέρι. Κατάλαβα πως

έκανε ό,τι μπορούσε για να εκφράσει την αγάπη την οποία έχει μέσα του κάποιος που στη ζωή κάνει ακριβώς αυτό που έχει επιλέξει και αγαπάει – αν μη τι άλλο σε κάτι τέτοιες στιγμές. Έμαθα πολλά από αυτόν.

Τηλεφώνησα πρώτα στην αδελφή μου την Κέλι. Όπως πάντα, ήταν το πιο υπέροχο πλάσμα που γνωρίζω. Είναι πιο καλή με τους άλλους παρά με τον εαυτό της, καλή σε σημείο αφέλειας. Μετά, τηλεφώνησα στη μαμά μου. Δυσκολεύτηκα περισσότερο, γιατί δεν ήξερα καν αν με αγαπούσε. Την πήρα, λοιπόν, ετοιμοθάνατη και ανασφαλής. Σκάλιζε τον κήπο της, σε ένα βουνό στην Πενσιλβάνια. Κατέρρευσε.

Δεδομένου ότι η Ντοτ καμιά φορά κλαίει ακόμα και με τις διαφημίσεις στο ραδιόφωνο, περίμενα με τη βεβαιότητα ότι θα συνέλθει. Παρά τη μεγάλη απόσταση, έφθασε στο νοσοκομείο με τον πατέρα μου σε λιγότερο από είκοσι τέσσερις ώρες. Μπήκε φουριόζα μέσα με ένα σορτσάκι γεμάτο λάσπες από την κηπουρική, χώματα στα νύχια και φόβο στο πρόσωπο. Χρόνια αβεβαιότητας και παρεξηγήσεων μεταξύ μας έγιναν καπνός με ένα βλέμμα. Ενώ βρισκόμουν ξαπλωμένη στο κρεβάτι μου γνωρίζοντας ότι μπορεί να πεθάνω από στιγμή σε στιγμή, η μητέρα μου με χάιδεψε με τα βρόμικα χέρια της, και ξαφνικά ένιωσα ότι με αγαπούσε. Λίγο λίγο.

Ο πατέρας μου στεκόταν δίπλα της σαν θηρίο στο κλουβί.

Τηλεφώνησα στη Μίμι, την καλύτερή μου φίλη για πάνω από είκοσι χρόνια, και της είπα αυτό που λέγαμε πάντα μεταξύ μας όταν τα νέα ήταν πολύ καλά ή πολύ κακά: «Κάθεσαι;». Της κόπηκε η ανάσα. Της είπα: «Μπορεί να πεθάνω, και μόνο σε σένα

μπορώ να πω την αλήθεια, γιατί κάποιος πρέπει να φροντίσει τους υπόλοιπους, και αυτός ο κάποιος δεν θα είμαι εγώ. Έχω πάθει εγκεφαλική αιμορραγία. Δεν ξέρουν γιατί».

«Όχι, ρε γαμώτο», είπε.

«Είναι εδώ ένας γιατρός κούκλος, και δυστυχώς μάλλον δεν θα μπορέσω να τον φλερτάρω», αποκρίθηκε.

Κρατιόταν να μη βάλει τα κλάματα καθώς ψιθύριζε: «Γλυκιά μου, παίρνω το επόμενο αεροπλάνο». Ήξερα ότι θα το κάνει.

Έπειτα έπεσε πάλι σιωπή. Αντηχούσε στα πλακάκια του θαλάμου της Εντατικής και χτυπούσε στην καρδιά μου, που μόλις είχε ραγίσει. Θυμάμαι ότι αισθανόμουν κάτι ανάμεσα σε φόβο και απορία που κανείς δεν έτρεχε στον διάδρομο φωνάζοντας «Γρήγορα! Γρήγορα!», όπως συμβαίνει στην τηλεόραση. Μια τρομερή απουσία αίσθησης επείγοντος και κινητοποίησης. Ο γιατρός –ναι, ο κούκλος– μου είπε ότι ερχόταν ένα ασθενοφόρο να με μεταφέρει σε κάποιο άλλο νοσοκομείο, διάσημο για την αντιμετώπιση νευρολογικών περιπτώσεων, και ότι εκεί θα μου παρείχαν ιδιαίτερη φροντίδα.

Ω Θεέ μου, αυτό με έκανε να νιώσω πολύ άσχημα. Υπάρχουν στιγμές που το να σου παρέχουν ιδιαίτερη φροντίδα μπορεί να σε διαλύσει ψυχολογικά. Δεν είναι σαν να σου βρίσκουν καλή θέση σε έναν αγώνα μπίτζμπολ ή να σου κλείνουν τραπέζι κοντά στο παράθυρο, στο αγαπημένο σου εστιατόριο. Προνόμια. Φήμη. Αηδίες.

Τότε ήταν που ένιωσα ξαφνικά τα πάντα να κινούνται με έναν παράξενο τρόπο, λες και η ταινία της ζωής μου ξετυλιγόταν ανάποδα μέσα από την κάμερα. Με ταχύτητα. Αρχισα να νιώθω ότι πέφτω και, σαν κάτι να με κυριεύε ψυχή τε και σώματι, ένιωσα

μια τρομερή χιονοθύελλα να με σηκώνει, να με τραβάει έξω από το σώμα μου και να με στέλνει σε ένα οικείο, υπέροχο άλλο σώμα... της συνείδησης;

Το φως ήταν πολύ λαμπερό. Ήταν πολύ... μυστικιστικό. Ήθελα να ξέρω τι είναι. Ήθελα να βυθιστώ μέσα του. Τα πρόσωπα γύρω μου δεν ήταν απλώς οικεία. Ήταν υπερβατικά. Κάποιοι εξ αυτών δεν είχαν καιρό που είχαν φύγει. Είχα φροντίσει μερικούς από αυτούς έως το τέλος αυτής της ζωής. Ήταν οι πιο στενοί μου φίλοι, η Κάρολαϊν, ο Τόνι Ντουκέτ, ο Μάνιουελ. Πόσο μου είχαν λείψει. Κρύωνα πολύ στο δωμάτιο από όπου είχα έρθει. Εκείνοι εξέπεμπαν ζεστασιά, ευτυχία, οικειότητα. Χωρίς να λένε λέξη, καταλάβαινα όλα όσα μου έλεγαν, μου εξηγούσαν γιατί είμαστε ασφαλείς, γιατί δεν πρέπει να φοβόμαστε. Γιατί μας περιβάλλει αγάπη. Στην πραγματικότητα *είμαστε* αγάπη.

Ξαφνικά, αισθάνθηκα σαν να με κλότσησε μουλάρι στο στήθος, ο πόνος ήταν πολύ οξύς και, ως εκ θαύματος, ξύπνησα πάλι στον θάλαμο της Εντατικής. Είχα κάνει μια επιλογή. Πήρα βαθιά ανάσα όπως όταν έχουμε μείνει πολλή ώρα κάτω από το νερό. Κάθισα, το φως με τύφλωνε. Το μόνο που μπορούσα να δω ήταν τον όμορφο γιατρό, που έκανε ένα βήμα πίσω για να με παρατηρήσει καλύτερα.

Ήθελα σαν τρελή να κατουρήσω, αλλά, όπως γύρισα για να σηκωθώ από το κρεβάτι, είδα ότι βρισκόμουν τόσο ψηλά, που ένιωσα σαν την Αλίκη σε μια Χώρα των Θαυμάτων φτιαγμένη από λευκό ανοξείδωτο ατσάλι.

«Χρειάζεστε κάτι;» ρώτησε ο γιατρός.

«Τουαλέτα».

«Εκεί».

Γλίστρησα σιγά σιγά προς τα κάτω μέχρι να ακουμπήσω τα πόδια μου στα παγωμένα πλακάκια. Έπειτα ένιωσα σαν να έφτασα αιωρούμενη στην τουαλέτα, κατούρησα για πολλή ώρα και επέστρεψα στο κρεβάτι με τη βοήθεια του γιατρού, που με σήκωσε σαν φτερό.

Πριν από λίγα χρόνια, στα τέλη της δεκαετίας του '90, κυνηγούσα την αγάπη που δεν είχα. Την αγάπη που πίστευα ότι μου ανήκε, χωρίς όμως να μου ανήκει. Την κυνηγούσα κυριολεκτικά (αφήνοντας το Χόλιγουντ για τη Βόρεια Καλιφόρνια), μεταφορικά και πνευματικά: προσπαθούσα διαρκώς να είμαι κάτι περισσότερο, κάτι που θα με βοηθούσε να καταλάβω πώς να γίνω καλύτερη, καλύτερη στο να με αγαπούν και να αγαπάω. Ήμουν παρατηρητής της ζωής μου, και αίφνης αυτή χάθηκε μπροστά στα μάτια μου.

Ξαφνικά, ένα ωραίο απόγευμα, όλα τα ερωτήματά μου απαντήθηκαν. Χωρίς δίχτυ προστασίας, φίλτρα και προφάσεις. Η αλήθεια ήταν ξεκάθαρη: κανείς δεν με αγαπούσε, κανείς δεν με ήθελε, ήμουν πολύ λίγη.

Είχα αποτύχει να εκπληρώσω την απλή και έντιμη επιθυμία μου να είμαι κάτι περισσότερο από αυτό που είχα υπάρξει, κάτι που πίστευα ότι θα ήταν πιο αληθινό. Είχα κάνει ό,τι μπορούσα να σκεφτώ, και τίποτα δεν ήταν σωστό, καμία δεν ήταν η σωστή κίνηση. Τότε πίστευα πως, αν συνέχιζα να κάνω αυτό που θεωρούσα σωστό και πνευματικά ανυψωτικό, αυτό που λαχταρούσα θα εμφανιζόταν μπροστά μου. Δεν εμφανίστηκε. Έκανα απλώς κακές επιλογές. Επιπόλαιες. Επιλογές που με φτώχαιναν πνευμα-

τικά. Άφησα τον πυρήνα του εαυτού μου να χαθεί προσπαθώντας να γίνω «περισσότερη». Νόμιζα ότι ποτέ δεν ήμουν αρκετή. Δεν μπορούσα με τίποτα να απαλλαγώ από αυτή την αίσθηση.

Αγνοούσα τότε ότι δεν βρισκόμουν στο κατάλληλο μέρος για μένα ή ότι μπορούσα να φύγω, επειδή, ως συνήθως, ήθελα να είμαι καλή. Ήθελα να κάνω ό,τι είχα πει. Ακόμα κι αν είχα κάνει λάθος, το έφτανα στο τέλος.

Μέχρι εκείνη τη στιγμή, που το είχα τραβήξει πολύ μακριά, είχα θελήσει πάρα πολλά, είχα δεχτεί πράγματα που δεν έπρεπε, είχα διαπραγματευτεί με τον εαυτό μου σε μια προσπάθεια να καταλάβω γιατί απαρνήθηκα τόσα πολλά για τόσα λίγα. Επειδή ήμουν μια γυναίκα που τα είχε καταφέρει, ελάχιστοι άνθρωποι με εκτιμούσαν προσωπικά γι' αυτά που είχα γίνει ως άνθρωπος. Έτσι, μου ήταν πολύ πιο εύκολο να τα παρατήσω. Τι ήμουν στην τελική; Ηθοποιός; Μια γυναίκα που ανέπτυσσε φιλανθρωπική δράση συγκεντρώνοντας χρήματα για καλό σκοπό; Είχα αξία; Ήταν σωστός ο τρόπος που με αξιολογούσαν; Αλήθεια, δεν άξιζα όσα και ένας άντρας που είχε πετύχει τα ίδια πράγματα;

Μεγάλωσα σε ένα σπίτι όπου οι γονείς αγαπούσαν περισσότερο ο ένας τον άλλον παρά ενδιαφέρονταν για τα παιδιά τους. Γονείς που τους βρίσκαμε να σαλιαρίζουν στον καναπέ όταν επιστρέφαμε από το παιχνίδι μας. Μεγάλωσα με γονείς που εξακολουθούσαν να χορεύουν στην αυλή έπειτα από πενήντα χρόνια γάμου, σαν να ήταν μόνοι τους. Δεν ήξερα ότι υπάρχουν άνθρωποι που δεν αγαπούν τις γυναίκες τους. Πίστευα ότι ακόμα και όσοι χωρίζουν βασανίζονται με αυτές τις δύσκολες αποφάσεις. Βάδιζα σε κινούμενη άμμο χάνοντας όλα τα σημεία αναφοράς. Το μόνο

που μπορώ να σας πω είναι πως, όταν απέτυχα σε αυτό για το οποίο εγκατέλειψα τα πάντα –αυτό που είχα μάθει μεγαλώνοντας, δηλαδή ότι αληθινή αγάπη είναι το μόνο που μετράει– δεν είχε μείνει τίποτα εντός μου για να βρω τον *εαυτό μου*.

Συνειδητοποιώντας, λοιπόν, συντετριμμένη αυτή την αποτυχία, διέσχισα τον διάδρομο, μπήκα στο καθιστικό, προσπέρασα τους καναπέδες και κατευθύνθηκα στο παράθυρο, θέλοντας να κοιτάξω έξω στον κήπο, εκεί όπου είχα θάψει τους υπέρηχους των παιδιών που είχα χάσει, κάτω από τις μικρές μανόλιες – που ανθίζουν χωρίς να μοσχοβολούν, αλλά φαίνονταν να μεγαλώνουν μια χαρά. Και ξαφνικά, ήταν λες και ο Δίας, έτσι απροειδοποίητα, έριξε έναν κεραυνό κατευθείαν στην πίσω δεξιά πλευρά του κεφαλιού μου. Βρέθηκα να ίπταμαι, πέταξα πάνω από την πλάτη του καναπέ και έσκασα πάνω στο τραπεζάκι του σαλονιού σκορπίζοντας δεξιά και αριστερά τηλέφωνο, τάμπλετ, στιλό, χαρτιά, τηλεκοντρόλ, μαξιλάρια, ακόμα και τους καναπέδες, καθώς το κεφάλι μου χτυπώντας με δύναμη στο πάτωμα έπαιρνε πάνω του όλο το βάρος της πτώσης.

Στοιχειωμένη από τις αναμνήσεις, έμεινα εκεί ξαπλωμένη για πολλή ώρα, όπως μου φάνηκε. Ο χρόνος έμοιαζε να αιωρείται ενώ εγώ κοίταζα συγκλονισμένη τις ίνες του χαλιού, την έλλειψη χρωμάτων στο δωμάτιο, βαθιά ευγνώμων που ήμουν μόνη μου. Νομίζω ότι κοιμήθηκα, ή ίσως λιποθύμησα.

Ευτυχώς, τρεις νεαρές Ιρλανδέζες νταντάδες, εγκατεστημένες στο Σαν Φρανσίσκο, έρχονταν σε βάρδιες να με βοηθήσουν με τον γιο μου τον Ρόαν, που τον είχα υιοθετήσει πρόσφατα, ένα τόσο δα μωράκι. Αν και πετούσα από τη χαρά μου που επιτέλους είχα γίνει

μητέρα έχοντας αποβάλει τρεις φορές, και τις τρεις έπειτα από εγκυμοσύνη πεντέμισι μηνών, ήμουν αρκετά μεγάλη για μωρομάνα, στα σαράντα-φεύγα, και δεν ήξερα και πολλά για τη φροντίδα ενός μωρού.

Τις επόμενες μέρες, βρισκόμουν σε σύγχυση. Κάποια στιγμή, μπήκα στο αυτοκίνητο και προσπάθησα να φτάσω στο νοσοκομείο. Δεν είχα ιδέα πού βρισκόμουν, και σε ένα «στοπ» της τροχαίας, μούδιασαν πρώτα τα δάχτυλα και μετά ολόκληρο το δεξί μου πόδι. Κοιτάζοντας ψηλά τα δέντρα και ακούγοντας κάτι στο ραδιόφωνο, σκέφτηκα ενώ κυλούσαν δάκρυα στο πρόσωπό μου: *Ωχ, πρέπει να με δηλητηρίασαν με άνθρακα* – γιατί όλα αυτά συνέβαιναν δύο βδομάδες μετά την 11η Σεπτεμβρίου. Για καλή μου τύχη, κάποιος σταμάτησε δίπλα μου και προσφέρθηκε να με βοηθήσει, να με πάει μέχρι το σπίτι μου. Κάθισα στην τραπεζαρία και είπα στην νταντά ότι είχα τρομερό πονοκέφαλο. Μου πρότεινε να πάρω μια ασπιρίνη – ίσως αυτή η ασπιρίνη μού έσωσε τη ζωή.

Το επόμενο πρωί, άρχισα να έχω υποθερμία. Πήρα ένα πάπλωμα και πήγα στην αυλή προσπαθώντας να ζεσταθώ στον ήλιο. Τίποτα. Ανέβηκα επάνω και ξάπλωσα στο θερμαινόμενο πάτωμα του μπάνιου μου. Χτύπησε το τηλέφωνο, κάποιος με δρασκελίσε. Κρατούσα με τα χέρια μου ένα σημείο έξω και πάνω από το κεφάλι μου, όπου νόμιζα ότι βρισκόταν ο πόνος, μιλούσα μόνη μου, έκλαιγα και βογκούσα.

Ευτυχώς, το τηλέφωνο ήταν στην ανοιχτή ακρόαση. Ήταν η Μίμι. Προσπάθησα να φωνάξω, αλλά μάλλον ούρλιαξα «Μίμι, βοήθεια».

Επέμενε να καλέσουμε ασθενοφόρο.

Αντ' αυτού, κλήθηκε η γυναικολόγος μου. Υποψιάζομαι πως κάποιοι πιστεύουν ότι πάντα κάτι τέτοιο πάει στραβά στις γυναίκες: «Θα έχει τα γυναικολογικά της».

Η γυναικολόγος μου με άκουσε να βογκάω και είπε να μου πάρουν την πίεση ενώ περίμενε στη γραμμή. Είχαμε πιεσόμετρο και απινιδωτή, γιατί όλοι στο σπίτι μου, ακόμα και τα παιδιά και το προσωπικό, εκπαιδεύονται συστηματικά στις πρώτες βοήθειες και στην καρδιοπνευμονική ανάνηψη. Η πίεσή μου είχε φτάσει στον Θεό, και η μικρή και η μεγάλη. Η γιατρός είπε ότι έπρεπε να ήμουν ήδη στο νοσοκομείο, στο τέρμα του δρόμου, κάνοντας σαφές ότι θα ήταν απέξω και θα περίμενε. Ήταν η γιατρός μου σε όλες τις αποβολές μου και ήξερε πόσο ευαίσθητη ήταν η κατάσταση μου.

Με φόρτωσαν στο βανάκι μας, με τα πόδια μου να μην ακολουθούν πια τις σκέψεις μου. Σωριάστηκα στην πόρτα του συνοδηγού. Όταν φτάσαμε στο νοσοκομείο, ένας μεγαλόσωμος νοσηλευτής άνοιξε την πόρτα και εγώ έπεσα κυριολεκτικά στη ζεστή και δυνατή αγκαλιά του και έχασα τις αισθήσεις μου. Τα είχα καταφέρει. Και τότε αφέθηκα. Με κάποιον τρόπο, κρατήθηκα μέχρι να πέσω σε ασφαλή χέρια.

Με πήραν μέσα τρέχοντας με το φορείο και με έβαλαν αμέσως σε έναν μαγνητικό τομογράφο. Ο θόρυβος ήταν πολύ δυνατός, λες και σφυροκοπούσαν το μυαλό μου από μέσα προς τα έξω.

Όταν συνήλθα, ο κούκλος γιατρός μού είπε ότι είχε φτάσει το ασθενοφόρο. «Στο άλλο νοσοκομείο έχουν όλα όσα χρειάζεστε»,

προσέθεσε και με ενθάρρυνε με ένα χαμόγελο. Δύο νεαροί με μετέφεραν σε ένα φορείο. Λιποθύμησα πάλι. Καθώς με έβαζαν στο ασθενοφόρο, ο τροχός του φορείου χτύπησε στο κάτω μέρος του οχήματος και τραντάχτηκε. Μόλις άνοιξα τα μάτια μου στο δυνατό φως του ήλιου, είδα έναν νοσηλεύτη που τον περιέβαλλε ένα λευκό φως και, ενώ πάλι βυθιζόμουν, δεν ήξερα πια αν ήμουν ζωντανή ή αν είχα πεθάνει.

Ξύπνησα στην Εντατική της νευρολογικής κλινικής. Δεν υπήρχαν ξεχωριστοί θάλαμοι, μόνο ένας κεντρικός με κρεβάτια τοποθετημένα κυκλικά, όλα πάνω σε ζυγαριές, για να μετρούν το βάρος και τη μάζα του σώματός μας, και κουρτίνες γύρω γύρω. Ένα σωρό μηχανήματα και σωλήνες – κάτι σαν ταινία του Φριτς Λανγκ. Ακόμα δεν έχω ξεχάσει τους ήχους και τα φωτάκια όλων αυτών των συσκευών. Είναι συνυφασμένα με την ανάμνηση των τηλεοράσεων που κρέμονταν από το ταβάνι και έπαιζαν αδιάκοπα τις εικόνες των αεροπλάνων που έπεφταν πάνω στους Δίδυμους Πύργους και στο Πεντάγωνο. Μου έχει μείνει εντυπωμένο.

Την επομένη, συνήλθα την ώρα που ένας νεαρός νοσηλευτής με μετέφερε στον διάδρομο με το φορείο. Τον ρώτησα πού με πήγαινε.

«Στο χειρουργείο».

«Γιατί;» Άρχισα να πανικοβάλλομαι ακόμα περισσότερο. Αυτός ο πανικός είχε αρχίσει να γίνεται όλο και περισσότερο η μόνιμη ψυχική κατάστασή μου.

«Για διερευνητική επέμβαση εγκεφάλου».

«Μα κανένας δεν μου είπε κάτι τέτοιο».

«Ναι, τα χαρτιά είναι υπογεγραμμένα. Είστε εντάξει».

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τους πολλούς φίλους μου και την οικογένειά μου που διάβασαν και άκουσαν αμέτρητα προσχέδια αυτού του βιβλίου. Ήταν πολύτιμες η ειλικρίνεια και η αγάπη σας. Και πρώτα από όλα, ευχαριστώ τη μητέρα μου Ντόροθι, που έδωσε μεγάλο μέρος του εαυτού της σε αυτό το βιβλίο, και την αδελφή μου Κέλι, που έδειξε πολύ κουράγιο και μου επέτρεψε να μοιραστώ αυτό το κομμάτι της ιστορίας της. Ευχαριστώ τα αδέρφια μου και τους φίλους που αναφέρονται εδώ – γιατί σας αγαπώ. Τα παιδιά μου, και τα τρία, ήταν στην καρδιά μου κάθε μέρα και κάθε νύχτα, όταν έψαχνα τον τρόπο να τα τιμήσω όντας όσο το δυνατόν πιο ειλικρινής. Σας ευχαριστώ, Ρόαν, Λερντ και Κουίν. Ο γαμπρός μου ο Μπρους είναι ο φάρος που μας δείχνει τον δρόμο, αλλά και αγκυροβόλι για όλους μας.

Τίποτα δεν θα είχε συμβεί χωρίς την καλοσύνη του J. Kael Weston, ενός από τους πιο γενναίους και αξιοσεβάστους ανθρώπους που υπάρχουν. Ο Kael είναι εξαιρετικός συγγραφέας και έγραψε για τις εμπειρίες του στον πόλεμο του Αφγανιστάν στο βι-

βλίο του *The Mirror Test*. Γίναμε φίλοι στο Φεστιβάλ Βιβλίου του Νάντακετ που οργανώνει η Mary Haft. Φιλοξενήθηκα στο σπίτι της Μέρι και ένιωσα βαθιά φιλία και για τους δύο. Αρχισα να τα γράφω όλα αυτά σαν βιβλίο, αραιά και πού στο καθιστικό της Μέρι, με τη δική τους ενθάρρυνση, παρότρυνση και προτροπή. Είναι τα θεμέλια αυτού του βιβλίου.

Ο Kael με σύστησε στον Tim O'Connell, έναν υπέροχο επιμελητή. Εκείνος έφερε στην ομάδα την υπέροχη και ταλαντούχα Anna Kaufman και οι δύο μαζί με δίδαξαν, ειλικρινά, πώς να γράψω ένα βιβλίο. Συχνά εγώ έγραφα και αυτοί συνδύαζαν τα κομμάτια. Το να κάθομαι σε ένα γραφείο του εκδοτικού οίκου Knopf, όπου είχαν βρεθεί απείρως σημαντικότερα talέντα από μένα, να γράφω και να μαθαίνω από αυτούς τους δύο εξαιρετικά προικισμένους επιμελητές μου έδινε κουράγιο και δύναμη όποτε δεν ήξερα πώς να συνεχίσω. Τους το οφείλω αυτό το βιβλίο στο ακέραιο.

Όταν ο μακαρίτης Sonny Mehta, πρώην επικεφαλής των εκδόσεων Knopf, συμφώνησε να με δεχτεί ως συγγραφέα, ένιωσα ότι με τιμάει το talέντο του, η ιστορία και η γνώση του και η απίστευτη κατανόησή του ότι υπάρχουν πολλών ειδών συγγραφείς. Ο Σόνι με ενθάρρυνε λέγοντας: «Είσαι η επόμενη Ιρλανδέζα μυθιστοριογράφος μου». Με έκανε να θέλω να είμαι καλύτερη από όσο νόμιζα ότι μπορώ να είμαι.

Δεν υπάρχουν λόγια για να εκφράσω το τι σημαίνει να ξεκινάς να συνθέτεις ένα βιβλίο σε έναν εκδοτικό οίκο καθιερωμένων συγγραφέων, γενναίων ανθρώπων που είχαν ήδη ξεγυμνώσει την ψυχή τους και που στέκονταν στο πλευρό μου πιστεύοντας ότι μπορώ να κάνω το ίδιο. Σας σέβομαι και σας θαυμάζω απεριόριστα.

Πάντα πίστευα ότι η Joan Didion ήταν πολύ σπουδαία συγγραφέας και διάβαζα και ξαναδιάβαζα τη δουλειά της όσο έγραφα αυτό εδώ το βιβλίο. Να είστε πάντα καλά, κυρία Didion.

Ήταν πολύτιμη και η νομική συνεισφορά του Dan Novack και οι δημόσιες σχέσεις του Paul Bogaards, του γνωστού και ως «Μπόγκι», που εργάστηκαν με σχολαστικότητα αλλά και με πολλή χαρά. Το εκτιμώ αυτό βαθιά. Είναι απόλαυση να δουλεύω μαζί σας. Ευχαριστώ και τις Amy Edelman και Amy Brosey για την επιμελέστατη διόρθωση των κειμένων, όπως και τους Reagan Arthur, Maya Mavjee, Kathy Hourigan, Maria Massey, Suzanne Smith, Serena Lehman, John Gall, Andy Hughes, Kristen Bearse, Sean Yule και όλους τους άλλους στον Knopf που με βοήθησαν όλο αυτό το διάστημα. Και τον λογοτεχνικό μου αντέντη, Luke Janklow, του πρακτορείου Janklow and Nesbit, για την καθοδήγησή του.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τα κορίτσια του γραφείου μου, την Tina Manning και τη Sandra Tell, που επεξεργάστηκαν τόσες σελίδες. Η Τίνα, ειδικά, έχει ακούσει τόσα πολλά που δεν θα χρειαστεί να το διαβάσει!

Αν και αυτό το βιβλίο δεν είναι παρά ένα κομμάτι μιας πλήρους και σύνθετης ζωής, είναι το κομμάτι που έπρεπε να βρω για να βγάλω νόημα για τα υπόλοιπα.

Γράφω τις ευχαριστίες μου μέσα σε αυτή την παρατεταμένη καραντίνα για όλους μας, και η ευγνωμοσύνη μου έρχεται μαζί με διαύγεια και γνώση. Μέσα από αυτή τη διαδικασία βρήκα πολλή γαλήνη, στη διάρκεια αυτού του ασυνήθιστου και δύσκολου χρόνου σε όλο τον κόσμο, μου δόθηκε η ευκαιρία να βρω κάτι νέο

μέσα μου. Γι' αυτό ευχαριστώ, εκ των προτέρων, εσάς τους αναγνώστες, που θα μοιραστείτε μαζί μου αυτή την εμπειρία και σας εύχομαι να βρείτε λίγη από τη διαύγεια που βρήκα εγώ.

Υπάρχουν αληθινά και ψεύτικα ονόματα στο βιβλίο, όχι γιατί αγαπώ κάποιους περισσότερο ή λιγότερο, απλώς και μόνο από σεβασμό στην ιδιωτικότητά τους. Κάποιοι μου το ζήτησαν, άλλοι όχι. Κάποιοι μείνατε απ' έξω, όχι γιατί δεν σας σκέφτομαι αλλά γιατί αυτό το κομμάτι της ζωής μου δεν σας αφορά. Την επόμενη φορά ίσως.

Φαντάζομαι ότι θα ακουστεί ανόητο σε κάποιους, αλλά οι σκύλοι μου δίπλα μου αργά τη νύχτα και νωρίς το πρωί ενώ έκλαιγα και έγραφα (και τώρα δίπλα μου κάθονται) μου πρόσφεραν, και εξακολουθούν να μου προσφέρουν, πολύτιμη παρηγοριά.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω τον πρώην σύζυγό μου, τον Φιλ και τη νέα σύζυγό του, την Κρις, γιατί βρήκαν τον δρόμο για να δημιουργήσουν μαζί μου μια πλήρη και υγιή οικογένεια. Δεν υπάρχει μεγαλύτερο δώρο.